

Sociálne poistenie – odborný mesačník Sociálnej poisťovne – 5/2011

Obsah čísla

Výber poistného

Otvorenie trhu práce v Rakúsku a Nemecku

Prísediaci na súde

Nemocenské poistenie

Nárok na materské pri reťazových pôrodoch

Poistenie v nezamestnanosti

Poradňa – dávka v nezamestnanosti po materskej a rodičovskej dovolenke

Úrazové poistenie

Hodnotenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia – skúsenosti z praxe

Dôchodkové poistenie

Čo povedal Ústavný súd ČR o dôchodkovom systéme

Iné

Poradenské dni vo Viedni

Otvorenie trhu práce v Rakúsku a Nemecku

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie sa 1. 5. 2004 stala Slovenská republika súčasťou vnútorného trhu postaveného na štyroch základných slobodách: voľný pohyb tovarov, osôb, služieb a kapitálu. Článok 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie popri práve na voľný pohyb pracovníkov v rámci členských štátov EÚ garantuje aj právo uchádzať sa o skutočne ponúkané pracovné miesta, právo na pobyt v danom členskom štáte za týmto účelom a zrušenie akejkoľvek diskriminácie pokiaľ ide o zamestnanie, odmenu za prácu a ostatné pracovné podmienky. Tieto práva sa týkajú všetkých profesií (s výnimkou zamestnania v štátnej alebo verejnej službe), vrátane sezónnych pracovníkov (pre ktorých otvorilo Nemecko pracovný trh už 1. 1. 2011), ako aj osôb vykonávajúce prácu len niekoľko hodín do týždňa, za predpokladu, že konajú „skutočnú a účinnú“ prácu.

Práva migrujúcich pracovníkov (čl. 45 Zmluvy o fungovaní EÚ)

- právo uchádzať sa o skutočne ponúkané pracovné miesta
- právo voľne sa za tým účelom pohybovať na území členských štátov
- právo na pobyt v niektorom z členských štátov za účelom zamestnania v súlade s ustanoveniami zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych aktov, ktorými sa upravuje zamestnávanie vlastných štátnych príslušníkov tohto štátu
- právo po ukončení zamestnania zostať na území členského štátu za podmienok ustanovených v nariadeniach, ktoré stanoví Komisia
- právo nebyť diskriminovaný na základe štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o zamestnanie, odmenu za prácu a ostatné pracovné podmienky

Za určitých podmienok sa práva vyplývajúce z článku 45 vzťahujú aj na osoby, ktoré si „skutočne a účinne“ hľadajú zamestnanie a osoby, ktoré v inom členskom štáte študujú. Keďže sa staré členské štáty obávali príchodu lacnej pracovnej sily z východnej Európy, boli dohodnuté prechodné obdobia s maximálnou dobou trvania 7 rokov. Maximálne prechodné obdobie využilo Nemecko a Rakúsko. Od 1. 5. 2011 uvedené krajiny nemôžu ďalej vytvárať bariéry pre voľný pohyb zamestnancov a nové členské štáty tak môžu plne využívať všetky 4 slobody vnútorného trhu.

Zmeny pre zamestnancov

Najväčšou zmenou pre zamestnancov je odstránenie byrokratickej záťaže, ktorá súvisela s vybavovaním pracovného povolenia. Ani po uvedených zmenách nezmiznú všetky bariéry pre zamestnanie sa v týchto nemecky hovoriacich krajinách. U väčšiny zamestnávateľov sa vyžaduje ovládanie nemeckého jazyka. Tam, kde sa ovládanie nemčiny nevyžaduje, prípadne zamestnávateľ poskytuje preškolenie a výučbu jazyka, možno rátať s bohatou konkurenciou lacnej pracovnej sily z rozvojových krajín. Ovládanie slovenského jazyka však môže byť aj konkurenčnou výhodou v závislosti od klientely zamestnávateľa.

Najmä v prihraničných oblastiach, kde chodí aj česká a slovenská klientela môže byť nemecky hovoriaci Slovák vo výhode voči domácim pracovníkom. V lyžiarskych strediskách je veľkou výhodou znalosť ruštiny vzhľadom na rozširujúcu sa ruskú klientelu. V Rakúsku budú slovenskí občania aj naďalej povinní nahlásiť do 3 dní adresu svojho pobytu miestnemu ohlasovaciemu úradu (Meldeamt) a cudzineckej polícii. **Napriek tomu, že povinnosť prihlásiť zamestnanca na zdravotné poistenie (do 24 hodín) a sociálne poistenie má zamestnávateľ, odporúča sa, aby si zamestnanec splnenie tejto povinnosti v príslušnej inštitúcii overil.**

Ďalšou prekážkou voľného pohybu osôb v rámci vnútorného trhu je povinnosť preukázať kvalifikačné predpoklady pri niektorých profesiách. Zoznam pracovných pozícií, kde sa vyžaduje doklad o kvalifikácii obsahuje smernica Európskeho parlamentu a rady 2005/36/ES. Treba rátať aj s tým, že ďalšie podmienky môže pre danú pozíciu stanoviť vnútroštátna legislatíva Rakúska a Nemecka, prípadne sa môže vyžadovať členstvo v profesijných komorách, podobne ako u nás. Povolania, kde vyžadujú nemecké právne predpisy osobitné kvalifikačné predpoklady možno nájsť na stránke www.anabin.de.

Mzdovej vojne s domácimi pracovníkmi sa Rakúsko vyhlo zákonom o mzdovom dumpingu, ktorý stanovuje povinnosť odmeňovať Slovákov a Rakúšanov za rovnakú prácu bez diskriminácie, pričom stanovuje pokuty pre zamestnávateľov od 5.000 až do 100.000 EUR. Kontrolu budú vykonávať miestne úrady. Okrem vyššieho zárobku (ale aj životných nákladov) možno v Rakúsku rátať so zákonom garantovaným 13. a 14. platom, či náhradou príjmu vo výške 100 % mzdy pri prvých troch týždňoch PN.

Podobné opatrenia prijala Nemecko, kde sú stavebné firmy povinné vyplácať cudzincom na rovnakej pozícii rovnaké mzdy ako nemeckým robotníkom. Otvorenie nemeckého a rakúskeho pracovného trhu by mohlo čiastočne znížiť nezamestnanosť na Slovensku a redukovať náklady Sociálnej poisťovne na výplatu dávok sociálneho poistenia.

Cezhraniční pracovníci

Osobitnou kategóriou sú cezhraniční pracovníci, ktorí pracujú v inom členskom štáte /napr. odučia niekoľko hodín klavíra prípadne absolvujú futbalový tréning lokálneho futbalového mužstva/, ale ďalej bývajú na Slovensku. Aj oni (s výnimkou opatrovateliek v Rakúsku pracujúcich na živnosť) doteraz potrebovali pracovné povolenie. Druhou kategóriou cezhraničných pracovníkov sú osoby, ktoré naďalej pracujú vo svojom domovskom štáte, ale svoje bydlisko presťahujú do iného členského štátu. Pre tieto osoby sa situácia nemení.

Zmeny, ktoré postihnú firmy

Významnejšia zmena nastane aj pre firmy, ktoré mohli do týchto krajín dodávať tovary, avšak na ich na montáž, či servis museli okrem formulára E 101 zakaždým vybavovať svojim zamestnancom aj pracovné povolenie. Firmy tak strácali zákazky, prípadne museli na tieto práce využívať subdodávateľov. Ak sa firma nerozhodne pre vyslanie, musí zamestnanca prihlásiť do systému sociálneho poistenia Nemecka, resp. Rakúska na základe princípu Lex loci laboris. **Ak chce, aby zamestnanec aj naďalej ostal v systéme sociálneho poistenia Slovenskej republiky a platil odvody na Slovensku, potrebuje od Sociálnej poisťovne formulár E 101.** Ani po 1. máji teda neodpadne firmám administratívna záťaž

v súvislosti s vyslaním. Aj naďalej môže spoločnosť vyslať svojich zamestnancov, ak preukáže záujem o jej služby (zmluvou o dielo, objednávkou...).

Firmy musia rátať s tým, že vyslaným zamestnancom musia vyplatiť aspoň minimálnu mzdu v danej krajine, keďže podmienkou uplatnenia spomínaného článku 45 Zmluvy o Európskej únii je, aby pracovnoprávny vzťah bol prispôsobený pracovnoprávnej legislatíve v mieste výkonu práce (prípád Súdneho dvora Európskych spoločenstiev C-212/05 *Hartman* (2007) ECR I-6303). Okrem toho v Rakúsku kontroluje Viedenská oblasťná zdravotná poisťovňa v oblasti stavebníctva, vyplácanie zákonom stanoveného základného platu.

Úroveň služieb

Po 40 rokoch kómy v slobodnom podnikaní v oblasti služieb, môžu byť skúsenosti z Rakúska a Nemecka po návrate cenným artiklom pri podnikaní alebo vysoko kvalifikovanom výkone zamestnania u nás. Existuje množstvo značiek, ktoré sú dôkazom, že skúsenosti majiteľov zo zahraničia priniesli rast kvality služieb na Slovensku, vyššiu konkurenciu a „know-how“ tých, ktorí sa vrátili. Rast životnej úrovne totiž nespočíva len v raste príjmu obyvateľstva ale aj v kvalite služieb, ktoré sú v danej krajine dostupné.

Mgr. Jakub Začka,
oddelenie záležitostí EÚ a zahraničných vzťahov,
Sociálna poisťovňa, ústredie

Právne postavenie prísediaceho sudcu na účely sociálneho poistenia

Postavenie zamestnanca na účely sociálneho poistenia od 1. januára 2011 nadobúda fyzická osoba, ktorá spĺňa dve podmienky - existenciu právneho vzťahu, ktorý zakladá právo na príjem zo závislej činnosti a existenciu práva na zdaniteľný príjem zo závislej činnosti podľa 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 a 3 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“). Zdaniteľný príjem je príjem, ktorý je predmetom dane a nie je oslobodený od dane.

Právne postavenie prísediaceho sudcu z radov občanov (ďalej len „prísediaci“) upravuje štvrtá časť zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediaciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Prísediaceho volia obecné zastupiteľstvá v obvode príslušného súdu z kandidátov z radov občanov, ktorí majú trvalý pobyt alebo pracujú v obvode súdu. Obecné zastupiteľstvo a zhromaždenie vydá zvolenému prísediacemu osvedčenie o zvolení. Dňom zloženia sľubu sa prísediaci ujíma funkcie. Prísediacemu, ktorý je v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu, patrí počas výkonu funkcie prísediaceho alebo plnenia iných povinností spojených s touto funkciou **náhrada mzdy** vo výške priemerného zárobku. Prísediacemu, ktorý nie je v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu, patrí počas výkonu funkcie prísediaceho alebo plnenia iných povinností spojených s touto funkciou **náhrada**. Náhradu mzdy a náhradu je povinný poskytovať štát prostredníctvom správy príslušného súdu. Prísediaci má tiež nárok na **náhradu hotových výdavkov**, ktoré vzniknú výkonom funkcie prísediaceho alebo iných povinností spojených s touto funkciou. Prísediacemu patrí okrem uvedených náhrad za každý deň pojednávania **paušálna náhrada** za výkon ich funkcie. Prísediaci môže vykonávať funkciu najviac 12 pracovných dní v kalendárnom roku, ak vyšší počet dní na výkon funkcie nevyžaduje charakter vecí.

Prvá podmienka nadobudnutia právneho postavenia zamestnanca na účely sociálneho poistenia fyzickej osoby v postavení prísediaceho je splnená, pretože existuje právny vzťah, ktorý zakladá právo na príjem zo závislej činnosti. Týmto právnym vzťahom je právny vzťah založený zvolením prísediaceho obecným zastupiteľstvom, vydaním osvedčenia o zvolení a zložením sľubu prísediaceho. Súčasne existuje právo na príjem za uvedenú činnosť, ktoré je ustanovené právnym predpisom. Je však potrebné posúdiť, či vyššie uvedené peňažné plnenia, na ktoré má prísediaci právo, sú zdaniteľným príjmom zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 a 3 zákona o dani z príjmov.

Za predpokladu, že platiteľ peňažných plnení, t. j. súd, prísediacemu zdaňuje náhradu mzdy a náhradu prísediaceho ako príjem zo závislej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a) až h), ods. 2 a 3 zákona o dani z príjmov, má prísediaci právo na príjem zo závislej činnosti a je splnená druhá podmienka nadobudnutia právneho postavenia zamestnanca na účely sociálneho poistenia.

Či prísediaci nadobúda právne postavenie zamestnanca na účely nemocenského poistenia, dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti ako fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na pravidelný mesačný príjem zo závislej činnosti (ďalej len „zamestnanec s pravidelným mesačným príjmom“) alebo právne postavenie zamestnanca na

účely dôchodkového poistenia ako fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na nepravidelný príjem zo závislej činnosti (ďalej len „zamestnanec s nepravidelným príjmom“), závisí od skutočnosti, ako platiteľ príjmu zo závislej činnosti, ktorým je príslušný súd (ďalej len „zamestnávateľ“), náhradu mzdy alebo náhradu prísediacemu zúčtuje. **Ak zamestnávateľ zdaniteľný príjem prísediaceho zúčtuje pravidelne mesačne, prísediaci má právne postavenie zamestnanca s pravidelným mesačným príjmom. Ak zamestnávateľ zdaniteľný príjem prísediaceho zúčtuje napríklad raz za tri mesiace, alebo raz polročne, prísediaci má právne postavenie zamestnanca s nepravidelným príjmom.**

Zamestnávateľ prihlási prísediaceho, ktorý začal vykonávať funkciu prísediaceho pred 1. januárom 2011, na základe § 293bp ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení účinnom od 1. januára 2011 v lehote do 31. januára 2011.

Prísediaci, ktorý si náhradu mzdy alebo náhradu neuplatní, má na účely sociálneho poistenia postavenie zamestnanca, pretože je v právnom vzťahu, ktorým mu zakladá právo na príjem zo závislej činnosti a zamestnávateľ je povinný aj tohto zamestnanca prihlásiť do registra poistencov vedeného Sociálnou poisťovňou. V prípade, ak si prísediaci náhradu mzdy alebo náhradu neuplatní a zamestnávateľ mu príjem zo závislej činnosti nezúčtuje, a tento prísediaci je zamestnanec s pravidelným mesačným príjmom, súd tohto zamestnanca vykáže v Mesačnom výkaze poistného a príspevkov a uvedie vymeriavací základ v sume 0 EUR.

Ak má prísediaci postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia s nepravidelným príjmom zo závislej činnosti, a neuplatní si nárok na náhradu mzdy alebo náhradu, a preto mu ju zamestnávateľ ani nezúčtuje, zamestnávateľ za tohto zamestnanca nepredkladá výkaz poistného a príspevkov, pretože nedošlo k zúčtovaniu (vyplateniu) príjmu zo závislej činnosti. Tento prísediaci je dôchodkovo poistený a evidovaný v registri poistencov Sociálnej poisťovne, ale nemá vymeriavací základ.

**JUDr. Oľga Doháňošová,
odbor výberu poistného,
Sociálna poisťovňa, ústredie**

Nárok na materské pri tzv. reťazových pôrodoch

Nie je nič výnimočné, keď mamička na rodičovskej dovolenke, resp. v čase poberania rodičovského príspevku, znova otehotnie. Má takáto mamička v súvislosti so svojím ďalším tehotenstvom a so starostlivosťou o ďalšie dieťa nárok na materské?

Základnou podmienkou vzniku nároku na materské ako nemocenskú dávku je existencia nemocenského poistenia, t. j. nárok na materské môže vzniknúť iba budúcej mamičke, ktorá je nemocensky poistená buď ako zamestnankyňa, povinne nemocensky poistená samostatne zárobkovo činná osoba alebo ako dobrovoľne nemocensky poistená osoba, príp. jej plynie ochranná lehota po zániku nemocenského poistenia.

Nemocenské poistenie je v zásade spojené s výkonom zárobkovej činnosti, a preto mamička, ktorá je na rodičovskej dovolenke a nepracuje, resp. poberá rodičovský príspevok a nevykonáva zárobkovú činnosť, nie je nemocensky poistená. Pokiaľ však na rodičovskú dovolenku nastúpila počas trvania pracovného pomeru, resp. ako samostatne zárobkovo činná osoba poberá rodičovský príspevok v čase, keď nevykonáva samostatnú zárobkovú činnosť, nedošlo k definitívnemu zániku nemocenského poistenia, ale len k jeho prerušeniu. Vychádzajúc z § 26 ods. 1 písm. e) a ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa žene - zamestnankyni, ktorá čerpá rodičovskú dovolenku, prerušuje povinné nemocenské poistenie. Samostatne zárobkovo činnnej osobe sa prerušuje povinné nemocenské poistenie v období, v ktorom má nárok na rodičovský príspevok, ak podľa svojho vyhlásenia nevykonáva činnosť povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby.

Vzhľadom na to napríklad zamestnankyňa, ktorá čerpá rodičovskú dovolenku, má prerušené povinné nemocenské poistenie. Nakoľko vznik prerušenia povinného nemocenského poistenia sa posudzuje rovnako ako zánik povinného nemocenského poistenia, mohlo by sa zdať, že takejto žene v prípade, ak si chce uplatniť nárok na materské, predmetný nárok nevznikne, pretože nespĺňa jednu zo základných podmienok nároku na materské – podmienku existencie nemocenského poistenia v čase vzniku dôvodu na poskytnutie materského. V tejto súvislosti je však nevyhnutné zdôrazniť, že ak počas takéhoto prerušenia povinného nemocenského poistenia žena oznámi svojmu zamestnávateľovi nástup na materskú dovolenku s ďalším dieťaťom, dôjde k skončeniu prerušenia povinného nemocenského poistenia a povinné nemocenské poistenie zamestnankyne sa obnoví dňom nástupu na materskú dovolenku.

V tejto súvislosti je vhodné zároveň upozorniť, že pokiaľ počas čerpania rodičovskej dovolenky dôjde ku skončeniu pracovného pomeru, napr. z dôvodu, že pracovný pomer bol uzatvorený na dobu určitú, dôjde k „definitívnemu“ zániku nemocenského poistenia, t. j. už nemôže dôjsť k nástupu na ďalšiu materskú dovolenku, a teda ani nedôjde k obnoveniu nemocenského poistenia. Uvedené by neplatilo jedine v prípade, ak by počas rodičovskej dovolenky vzniklo nové nemocenské poistenie, napr. z dôvodu uzatvorenia nového pracovného pomeru.

Príklad č. 1:

Pani Andrea je zamestnaná u svojho aktuálneho zamestnávateľa a teda aj povinne nemocensky poistená od 1. apríla 2000. Nárok na materské so svojím prvým dieťaťom mala od 20. júna 2009 do 1. januára 2010. Od 2. januára 2010 je na rodičovskej dovolenke. Počas rodičovskej dovolenky znova otehotnela, pričom nárok na materské s druhým dieťaťom si uplatnila od 15. marca 2011. Nakoľko uvedenú skutočnosť oznámila svojmu zamestnávateľovi, od 15. marca 2011 sa jej obnovuje povinné nemocenské poistenie zamestnankyne a za predpokladu splnenia aj ostatných zákonom stanovených podmienok jej nárok na materské opäť vznikne.

Príklad č. 2:

Pani Jana mala uzatvorenú pracovnú zmluvu so svojím zamestnávateľom na dobu určitú od 1. januára 2007 do 31. decembra 2010, t. j. v tomto období bola povinne nemocensky poistená ako zamestnankyňa. Nárok na materské so svojím prvým dieťaťom mala od 15. marca 2009 do 26. septembra 2009. Od 27. septembra 2009 je na rodičovskej dovolenke. Počas rodičovskej dovolenky opäť otehotnela, pričom nárok na materské si chcela uplatniť od 21. januára 2011, t. j. šesť týždňov pred očakávaným dňom pôrodu. Nakoľko pani Jane zaniklo povinné nemocenské poistenie zamestnankyne už dňom jeho prerušenia, t. j. 27. septembra 2009 a neobnovilo sa až do skončenia pracovného pomeru, k 21. januáru 2011 už nebola nemocensky poistená, a preto jej predmetný nárok nevznikol (k uvedenému dňu jej ani neplynula ochranná lehota).

Ak sa mamičke na rodičovskej dovolenke, resp. počas poberania rodičovského príspevku obnoví nemocenské poistenie a ak chce, aby jej vznikol nárok na materské, musí splniť aj ostatné podmienky potrebné na vznik tohto nároku. Ďalšia z týchto podmienok je uvedená v § 48 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov. Podľa tohto ustanovenia poistenkyňa, ktorá je tehotná alebo ktorá sa stará o narodené dieťa, má nárok na materské, ak v posledných dvoch rokoch pred pôrodom bola nemocensky poistená najmenej 270 dní.

V súvislosti s touto podmienkou je nevyhnutné poznamenať, že na účely splnenia podmienky 270 dní nemocenského poistenia v posledných dvoch rokoch pred pôrodom možno započítať aj obdobie v zmysle § 49a zákona v znení zákona č. 310/2006 Z. z., t. j. aj obdobie prerušenia povinného nemocenského poistenia zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky a obdobie prerušenia povinného nemocenského poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby, ktorá má nárok na rodičovský príspevok a nevykonáva činnosť povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby.

Príklad č. 3:

Pani Zuzana je povinne nemocensky poistená ako zamestnankyňa od 15. apríla 2009. Od 9. júla 2009 je na rodičovskej dovolenke so svojím prvým dieťaťom (nárok na materské jej v tomto prípade nevznikol, nakoľko nesplnila podmienku 270 dní nemocenského poistenia v posledných dvoch rokoch pred pôrodom). V súvislosti so svojím ďalším tehotenstvom si uplatnila nárok na materské od 12. januára 2011, t. j. šesť týždňov pred očakávaným dňom pôrodu, o čom informovala aj svojho zamestnávateľa. Pôrod nastal dňa 20. februára 2011.

Nakoľko na účely splnenia podmienky 270 dní nemocenského poistenia v posledných dvoch rokoch pred pôrodom (od 20. februára 2009 do 19. februára 2011) možno k obdobiu povinného nemocenského poistenia zamestnankyne od 15. apríla 2009 do 8. júla 2009 pripočítať aj obdobie rodičovskej dovolenky, t. j. obdobie od 9. júla 2009 do 19. februára 2011, pani Zuzane v tomto prípade nárok na materské vznikne. Uvedené samozrejme platí, ak splní aj ostatné podmienky nároku na materské.

Ostatné podmienky nároku na materské, ktoré musí mamička ďalej spĺňať, sú v prípade zamestnankyne aj naďalej absencia príjmu zo zamestnania, z ktorého si uplatňuje nárok na materské a v prípade povinne nemocensky poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby zaplatenie poisteného na nemocenské poistenie včas a v správnej výške za obdobie, za ktoré bola povinná platiť poistné na nemocenské poistenie.

Výška materského, na ktoré vznikol nárok počas rodičovskej dovolenky, príp. v období nároku na rodičovský príspevok

Ak poistenkyňa, ktorá nastupuje na materskú dovolenku s ďalším dieťaťom v čase rodičovskej dovolenky, príp. v období nároku na rodičovský príspevok, si uplatní nárok na materské a splní všetky podmienky na vznik tohto nároku, Sociálna poisťovňa jej predmetnú nemocenskú dávku vyplatí.

Výška materského bude v takomto prípade 60 % pravdepodobného denného vymeriavacieho základu, nakoľko dôvod na poskytnutie materského vznikne poistenkyňi v deň vzniku nemocenského poistenia z dôvodu ukončenia jeho prerušenia. Pravdepodobný denný vymeriavací základ je s účinnosťou od 1. januára 2011 stanovený ako 1/30 minimálneho vymeriavacieho základu platného v mesiaci vzniku dôvodu na poskytnutie nemocenskej dávky. Výnimku z tohto pravidla však tvoria mamičky v prípade tzv. reťazových pôrodoch, ktorým sa pravdepodobný denný vymeriavací základ určuje ako 1/30 predpokladaného príjmu, ktorý by dosiahli v mesiaci vzniku dôvodu na poskytnutie materského.

Príklad č. 4:

Pani Kamila je zamestnankyňa s mesačným príjmom 640 €. Nárok na materské si uplatnila od 14. februára 2010 do 28. augusta 2010. Od 29. augusta 2010 je na rodičovskej dovolenke, počas ktorej opäť otehotnela. Nárok na materské jej v tomto prípade vznikne od 15. mája 2011. Výška materského sa jej určí z pravdepodobného denného vymeriavacieho základu, t. j. z vymeriavacieho základu, ktorý by pravdepodobne dosiahla v mesiaci máj 2011 (tento údaj potvrdí Sociálnej poisťovni zamestnávateľ). Vychádzajúc zo skutočnosti, že mesačný príjem zamestnankyne je 640 €, materské sa určí z tohto predpokladaného príjmu nasledovne:

- o $640 : 30 \approx 21,3334$
- o $\text{materské} \rightarrow 60 \% \text{ pravdepodobného denného vymeriavacieho základu} = 60 \% \text{ z } 21,3334$
 $\text{€} = 12,80004 \text{ €/deň}$

Na záver poznamenávame, že všetky uvedené postupy a výpočty (s výnimkou príkladu č. 2) vychádzajú z predpokladu, že počas rodičovskej dovolenky zamestnankyne nepracujú, sú však naďalej v pracovnom pomere u toho istého zamestnávateľa a počas rodičovskej dovolenky nedošlo k zmene zamestnávateľa a v prípade samostatne zárobkovo činných osôb tieto osoby samostatnú zárobkovú činnosť síce nevykonávajú, ale svoj status samostatne zárobkovo činnnej osoby si zachovávajú.

**JUDr. Katarína Cviková,
odbor nemocenského poistenia,
Sociálna poisťovňa ústredie**

PORADŇA

Otázka č.1

- ❖ **Potrebujem poradiť ako to bude s mojou dávkou v nezamestnanosti. Bola som v pracovnom pomere u zamestnávateľa od 1. februára 2008 do 31. augusta 2010. Počas zamestnania sa mi narodilo dieťa a bola som na materskej dovolenke a následne od 1. marca 2010 na rodičovskej dovolenke. Mám sa prihlásiť na dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti?**

Podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti upravuje zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“).

V zmysle § 104 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, v znení zákona č. 52/2010 Z. z. účinného od 1. septembra 2010, poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti, ak v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie bol poistený v nezamestnanosti najmenej dva roky, t.j. 730 dní.

V zmysle § 104 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, poistenec má nárok na dávku v nezamestnanosti aj vtedy, ak po skončení výkonu činnosti zamestnanca v pracovnom pomere na určitú dobu bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie a v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie

- a) bol poistený v nezamestnanosti z výkonu činnosti zamestnanca v pracovnom pomere na určitú dobu alebo bol dobrovoľne poistený v nezamestnanosti najmenej dva roky, t.j. 730 dní a
- b) nebol povinne poistený v nezamestnanosti z iného výkonu činnosti zamestnanca.

Podporné obdobie pre poistenca uvedeného v § 104 ods. 1 zákona o sociálnom poistení je šesť mesiacov a pre poistenca uvedeného v § 104 ods. 2 zákona o sociálnom poistení štyri mesiace.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že pre priznanie dávky v nezamestnanosti je potrebné splniť nasledovné podmienky:

- zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, príslušnom podľa miesta trvalého pobytu a
- preukázanie celkovej doby poistenia v nezamestnanosti v posledných troch resp. štyroch rokoch pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie v dĺžke najmenej 730 dní.

V zmysle § 104a zákona o sociálnom poistení v znení zákona 572/2009 Z. z. účinného od 1. februára 2010, do obdobia poistenia v nezamestnanosti na nárok na dávku v nezamestnanosti sa započítava obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky. Z uvedeného vyplýva, že ak pracovný pomer skončí počas rodičovskej dovolenky, obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, by sa hodnotilo ako obdobie poistenia v nezamestnanosti do dňa skončenia pracovného pomeru. Ak sa po skončení pracovného pomeru osoba naďalej stará o dieťa, táto doba sa nezahodnocuje ako doba poistenia v nezamestnanosti, ak nie je v tomto období dobrovoľne poistená v nezamestnanosti.

Predpokladáme, že Vaše dieťa dovŕši tri roky v septembri 2012 a v tomto období už nebudete zabezpečovať riadnu celodennú starostlivosť o dieťa a ako uchádzač o zamestnanie budete zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie. V tomto období by ste si chceli uplatniť nárok na dávku v nezamestnanosti. Nevieme, či Váš pracovný pomer bol uzavretý na dobu určitú a skončil uplynutím dohodnutej doby alebo ste skončili pracovný pomer dohodou počas rodičovskej dovolenky. Nemôžeme Vám poskytnúť relevantné informácie, nakoľko nevieme, či bude v tomto období účinný terajší právny stav, ktorý ustanovuje podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti a nároku na jej výplatu. Uvádzame informácie platné k dnešnému dňu:

Podľa terajšieho právneho stavu sa hodnotí ako obdobie poistenia v nezamestnanosti platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti zamestnancom alebo dobrovoľne poistenou osobou v nezamestnanosti, obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, vrátane doby vylúčenia povinnosti platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti v období, počas ktorého sa poskytuje materské. Obdobie starostlivosti o dieťa do troch rokov veku po skončení pracovného pomeru nie je obdobím poistenia v nezamestnanosti a štát neplatí poistné na poistenie v nezamestnanosti za tieto osoby. Preto sa toto obdobie starostlivosti o dieťa, počas ktorého nejde o prerušenie poistenia v nezamestnanosti nehodnotí na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti.

Príklad č. 1

- *Ak by ste boli zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňa 1. septembra 2012, posudzované obdobie (§ 104 ods. 1) by bolo **tri roky**, teda od 01.09.2009 – 31.08.2012.*
- *V tomto období by ste preukázali dobu poistenia v nezamestnanosti pravdepodobne od 01.09.2009 do 31.08.2010 (365 dní), do dňa skončenia pracovného pomeru.*
- *Podmienku nároku na dávku v nezamestnanosti by ste nespĺnili, neboli by ste poistená v nezamestnanosti najmenej dva roky.*

Príklad č. 2

- *Ak by Váš pracovný pomer, ktorý bol skončený dňa 31.08.2010 bol uzatvorený na dobu určitú, a boli by ste zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie po skončení tohto pracovného pomeru napr. dňa 1. septembra 2012, posudzované obdobie (§ 104 ods. 2) by bolo **štyri roky**, teda od 01.09.2008 – 31.08.2012.*
- *V tomto období by ste preukázali dobu poistenia v nezamestnanosti pravdepodobne od 01.09.2008 do 31.08.2010 (730 dní), do dňa skončenia pracovného pomeru.*
- *Podmienku nároku na dávku v nezamestnanosti by ste splnili, pričom podporné obdobie by bolo štyri mesiace.*

Výpočet výšky dávky v nezamestnanosti

Podľa § 108 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, výška dávky v nezamestnanosti je 50 % denného vymeriavacieho základu.

V zmysle § 108 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti je podiel súčtu vymeriavacích základov, z ktorých poistenec zaplatil poistné na poistenie v nezamestnanosti, dosiahnutých v rozhodujúcom období a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Rozhodujúce obdobie na zistenie denného vymeriavacieho základu je obdobie dvoch rokov predchádzajúcich dňu, v ktorom vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti. Z rozhodujúceho obdobia na zistenie denného vymeriavacieho základu sa vylučujú obdobia, za ktoré poistenec nie je povinný platiť poistné na poistenie v nezamestnanosti podľa § 140. Denný vymeriavací základ sa zaokrúhľuje na štyri desatinné miesta nahor.

V zmysle § 108 ods. 3 zákona o sociálnom poistení v znení zákona č. 543/2010 Z. z., účinného od **1. januára 2011**, ak v rozhodujúcom období podľa odseku 2 nie sú dva roky, za ktoré možno zistiť denný vymeriavací základ na určenie sumy dávky v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa zistí z tohto kratšieho obdobia. Ak poistenec nemal v rozhodujúcom období podľa odseku 2 vymeriavací základ na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti, denný vymeriavací základ sa určí z vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5, ktorý je platný ku dňu vzniku nároku na dávku v nezamestnanosti a zaokrúhľuje sa na štyri desatinné miesta nahor. Ak v rozhodujúcom období podľa odseku 2 je len obdobie poistenia v nezamestnanosti získané prerušením povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, denný vymeriavací základ sa zisťuje z rozhodujúceho obdobia dvoch rokov predchádzajúcich začiatku prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky. To platí aj pri opakovanom čerpaní rodičovskej dovolenky, ktorá bezprostredne nadväzuje na obdobie poistenia v nezamestnanosti zamestnanca počas poskytovania materského. Takto určený denný vymeriavací základ nesmie byť nižší ako denný vymeriavací základ podľa druhej vety.

V zmysle § 138 ods. 5 zákona o sociálnom poistení, vymeriavací základ dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti je od 1. januára 2011 mesačne najmenej vo výške 44,2 % jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poistné na poistenie v nezamestnanosti. Vymeriavací základ mesačne najmenej od 1. januára 2011 do 31. decembra 2011 je 329,06 EUR. Opatrením Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 131/2011 Z. z. sa ustanovuje suma všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok 2010. Suma všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok 2010 je 9 228 EUR. Suma minimálneho vymeriavacieho základu na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti na rok 2012 bude 339,89 EUR.

Ak by ste boli zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie a splnili by ste podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti uvedené v príklade č. 2, denný vymeriavací základ na výpočet výšky dávky v nezamestnanosti by sa určil z vymeriavacieho základu uvedeného

v § 138 ods. 5, ktorý bude platný ku dňu vzniku nároku na dávku v nezamestnanosti.

V rozhodujúcom období, dva roky pred zaradením do evidencie uchádzačov o zamestnanie, od 01.09.2010 do 31.08.2012 by ste nemali preukázané vymeriavacie základy

na platenie poistného na poistenie nezamestnanosti, lebo v tomto období by ste nemali vymeriavacie základy zamestnanca. Súčasne by do tohto obdobia nezasiahlo ani obdobie prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca z dôvodu čerpania rodičovskej dovolenky, z toho dôvodu sa rozhodujúce obdobie neposúva pred začiatok prerušenia povinného poistenia v nezamestnanosti.

Denný vymeriavací základ (DVZ) by sa v prípade zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie 1.9.2012 určil z vymeriavacieho základu 339,89EUR nasledovne:

$$DVZ = 339,89 / 30$$

$$DVZ \cong 11,3297 \text{ (zaokrúhlené na štyri desatinné miesta nahor)}$$

Výška dávky v nezamestnanosti je 50 % denného vymeriavacieho základu.

$$11,3297 \times 50 \% \times 30 = 169,9455 \cong 170$$

$$11,3297 \times 50 \% \times 31 = 175,61035 \cong 175,70$$

Sumy dávok sa zaokrúhľujú na 10 eurocentov nahor. Suma dávky v nezamestnanosti v mesiaci september 2012 (za 30 dní) by bola 170 EUR a v mesiaci október 2012 (za 31 dní) 175,70 EUR.

Dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti

V zmysle § 23 zákona o sociálnom poistení, dobrovoľne poistenej osobe v nezamestnanosti vzniká poistenie v nezamestnanosti odo dňa prihlásenia sa na toto poistenie, najskôr odo dňa podania prihlášky a zaniká dňom odhlásenia sa z tohto poistenia, najskôr odo dňa podania odhlášky.

V zmysle § 138 ods. 4 zákona o sociálnom poistení, vymeriavací základ dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti je ňou určená suma.

Minimálny vymeriavací základ dobrovoľne poistenej osoby v nezamestnanosti na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti od 1. januára 2011 do 31. decembra 2011 je 329,06 EUR a maximálny je 2 978,00 EUR.

V zmysle § 136 písm. c) zákona o sociálnom poistení, sadzba poistného na poistenie v nezamestnanosti je pre dobrovoľne poistenú osobu v nezamestnanosti 2 % z vymeriavacieho základu.

Ako už aj z názvu dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti vyplýva, dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti je čisto len na dobrovoľnej báze. Je na vlastnom uvážení a rozhodnutí poistenca, či sa prihlási na dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti alebo nie. Rovnako to platí aj pri určení výšky vymeriavacieho základu v zákonom stanovených hraniciach. Dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti môže zmeniť vymeriavací základ najskôr po uplynutí šiestich mesiacov od posledného určenia vymeriavacieho základu touto osobou, pričom poistné sa platí zo zmeneného vymeriavacieho základu od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom sa zmena vymeriavacieho základu písomne oznámila Sociálnej poisťovni.

Obdobie dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti sa započítava na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti len vtedy, ak za toto obdobie poistenec zaplatil poistné na poistenie v nezamestnanosti najneskôr v posledný deň splatnosti poistného na poistenie v nezamestnanosti. Poistné je splatné do ôsmeho dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, za ktorý sa platí poistné.

Ak sa prihlásite ako osoba dobrovoľne poistená v nezamestnanosti a budete zúčastnená na tomto poistení, obdobie dobrovoľného poistenia sa zohľadní na vznik nároku na dávku v nezamestnanosti, ak poistné bude zaplatené v správnej výške a včas.

Ak by ste boli zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie a splnili by ste podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti uvedené v príklade č. 2 a súčasne by ste boli dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, výška dávky v nezamestnanosti by sa určila v zmysle § 108 ods. 2 zákona o sociálnom poistení. Denný vymeriavací základ by sa určil ako podiel súčtu vymeriavacích základov na platenie poistného na poistenie v nezamestnanosti a počtu dní rozhodujúceho obdobia. Nakoľko by ste v rozhodujúcom období nemali preukázané vymeriavacie základy zamestnanca, zohľadnili by sa výlučne preukázané vymeriavacie základy z dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti.

**Mgr. Jarmila Misárošová,
odbor poistenia v nezamestnanosti a garančného poistenia,
Sociálna poisťovňa - ústredie**

Hodnotenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia – skúsenosti z praxe

Náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia je osobitným inštitútom pri uplatňovaní zodpovednosti za škodu na zdraví, používaným v našom právnom poriadku. V rámci úpravy súkromnoprávných vzťahov je odškodnenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia jednou z foriem kompenzácie škody na zdraví upravených v Občianskom zákonníku v spoločných ustanoveniach o náhrade škody. Ň

Náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia je taktiež spôsob odškodnenia ujmy na zdraví spôsobenej násilným trestným činom, upravený zákonom č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, pri ktorom nároky poškodených v osobitných prípadoch odškodňuje štát prostredníctvom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Pri poskytovaní náhrad v prípade zodpovednosti za pracovný resp. služobný úraz a chorobu z povolania, upravených právnymi predpismi sociálneho zabezpečenia, je náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia definovaná ako osobitný druh poskytovanej dávky.

Jednou z osobitností uvedenej kompenzácie je, že na rozdiel od odškodnenia majetkovej ujmy, ktorá je vyjadriteľná v peniazoch, utrpenú bolesť a sťažené spoločenské uplatnenie je bez náležitej právnej úpravy nemožné jednotne a objektívne peňažne kvantifikovať. Jednotnosť pri posudzovaní utrpenej bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia a pri následnom určovaní peňažnej výšky náhrad, je zabezpečená zákonom č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady SR č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), účinným od 1. augusta 2004.

Zákon ustanovuje

- a) podmienky priznania a poskytovania náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia,
- b) vydávanie lekárskeho posudku o bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia (ďalej len "lekársky posudok") a jeho náležitosti,
- c) zásady na hodnotenie bolesti a zásady na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia.

Aj keď osobitné právne predpisy pri určovaní výšky náhrad obsahujú určité osobitosti (napr. v zmysle § 111 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov ak sudca utrpel úraz v dôsledku trestného činu spáchaného inou osobou pre výkon funkcie sudcu alebo v dôsledku konania, ktoré smerovalo proti výkonu funkcie sudcu, patrí mu náhrada za bolesť najmenej v dvojnásobnej výške), zásady na posúdenie a hodnotenie utrpenej bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia sú rovnaké bez ohľadu na skutočnosť, či bolesť alebo sťaženie spoločenského uplatnenia sa hodnotí na účely odškodnenia škody na zdraví vzniknutej následkom pracovného úrazu alebo v dôsledku spáchania násilného trestného činu.

Lekársky posudok

Rozhodujúcim podkladom na stanovenie výšky náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je lekársky posudok. Podľa § 16 ods. 2 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, lekársky posudok vydáva poskytovateľ zdravotnej starostlivosti a posudzovanie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia vykonáva poskytovateľom určený lekár. V zmysle § 13 písm. g) zákona č. 576/2004 Z. z. lekársky posudok je službou súvisiacou s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Konkrétnejšie podmienky pre vydávanie lekárskeho posudku a jeho náležitosti, upravuje zákon v § 7.

Lekársky posudok spracúva posudzujúci lekár a vydáva zdravotnícke zariadenie, ktorého posudzujúci lekár vypracoval lekársky posudok. Ak je posudzujúcim lekárom lekár zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, lekársky posudok posudzuje primár príslušného oddelenia alebo prednosta príslušnej kliniky zdravotníckeho zariadenia alebo jeho zástupca, ak rozsah následkov presahuje 200 bodov. Posudzujúci lekár je v zákone definovaný ako lekár, ktorý naposledy liečil poškodeného v súvislosti s poškodením na zdraví; ak ide o chorobu z povolania, lekár so špecializáciou v odbore klinické pracovné lekárstvo a klinická toxikológia príslušného oddelenia alebo príslušnej kliniky zdravotníckeho zariadenia. Náležitosti lekárskeho posudku sú definované v § 8 zákona, jeho vzor je uvedený v prílohe č. 2 k zákonu.

O vydanie lekárskeho posudku môže požiadať poškodený, resp. fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá za poškodenie na zdraví zodpovedá, alebo poskytovateľ náhrady. V takomto prípade je však podmienkou súhlas poškodeného. Podľa § 7 ods. 5 zákona za vydanie lekárskeho posudku sa uhrádza poplatok podľa osobitného predpisu. Uvedené ustanovenie zákona odkazuje na predpisy upravujúce úhradu zdravotnej starostlivosti na základe zdravotného poistenia a úhrady za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. V súčasnosti je to zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. V zmysle § 38 ods. 11 zákona č. 577/2004 Z. z. vypracovanie lekárskeho posudku uhrádza fyzická osoba alebo právnická osoba, na ktorej vyžiadanie sa lekársky posudok vypracoval.

Poskytovateľom náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia z titulu pracovného úrazu alebo choroby z povolania, v rámci výkonu úrazového poistenia ako súčasti systému sociálneho poistenia, je Sociálna poisťovňa. V súvislosti s výkonom sociálneho poistenia je potrebné poukázať na ustanovenie § 156 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“), v zmysle ktorého vystavenie lekárskeho posudku na účely náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je zdravotným výkonom na účely sociálneho poistenia, pričom poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti uhrádza predmetný výkon priamo Sociálna poisťovňa. To znamená, že v prípade, ak je lekársky posudok vystavený poskytovateľom zdravotnej starostlivosti (ošetrojúcim lekárom) na účely odškodnenia pracovného úrazu resp. choroby z povolania podľa zákona o sociálnom poistení, povinnosť priamej úhrady za uvedenú službu súvisiacu s poskytovaním zdravotnej starostlivosti prechádza na Sociálnu poisťovňu.

Ak vzniknú dôvodné pochybnosti o správnom hodnotení bolesti alebo o správnom hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia v lekárskom posudku, môžu osoby, ktoré požiadali o vydanie lekárskeho posudku požiadať o vyhotovenie znaleckého posudku podľa zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Osobitnou formou odborného preskúmania správnosti bodového hodnotenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia z titulu pracovných úrazov a chorôb z povolania je podľa zákona o sociálnom poistení v sporných prípadoch, kontrola vykonávaná posudkovým lekárom sociálneho poistenia v rámci výkonu lekárskej posudkovej činnosti úrazového poistenia podľa § 153 ods. 4 písm. c) zákona o sociálnom poistení. Posudkový lekár v rámci uvedenej činnosti kontroluje správnosť dokumentovaných poškodení na zdraví z hľadiska ich preukázania objektívnymi odbornými lekáorskými nálezmi a údajmi zo zdravotnej dokumentácie a z hľadiska ich príčinnej súvislosti s pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, správnosť dokumentovaných jednotlivých poškodení na zdraví z hľadiska určenia zodpovedajúcej položky a následného bodového ohodnotenia v rámci možného rozpätia, ako aj správnosť bodového hodnotenia z hľadiska uplatňovania zásad a postupov podľa zákona. Výsledok kontroly posudkového lekára je v dávkovom konaní o úrazovej dávke jedným z podkladov, na základe ktorých Sociálna poisťovňa rozhoduje o sume náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Zásady hodnotenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia

V zmysle § 8 ods. 4 zákona lekárske posudky sa vydávajú za predpokladu, že zdravotný stav poškodeného možno považovať za ustálený. V prípade posúdenia sťaženia spoločenského uplatnenia sa vydáva posudok spravidla až po uplynutí jedného roka od poškodenia na zdraví v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Uvedené ustanovenie zákona nevyklučuje aj skoršie vydanie posudku o sťažení spoločenského uplatnenia, ak z hľadiska vývoja zdravotného stavu možno usúdiť, že zdravotný stav sa už ustálil a nebude sa zásadne meniť (zhoršovať resp. zlepšovať). Ak došlo k viacerým poškodeniam zdravia rozdielnej závažnosti, liečených ošetrojúcimi lekármi rôznych špecializačných odborov, pri hodnotení bolesti nie je vylúčené ustálenie zdravotného stavu posudzovať osobitne na niektoré poškodenia zdravia (napríklad v prípade, ak stomatológ ukončil liečenie poškodeného chrupu v súvislosti s pracovným úrazom, ale liečenie zlomených končatín v dôsledku toho istého pracovného úrazu vyžaduje dlhší čas liečenia).

Hodnotenie bolesti

V § 2 zákona bolesť je definovaná ako ujma spôsobená poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov. Z § 3 zákona vyplýva zásada objektívnosti posúdenia bolesti, v zmysle ktorej náhrada za bolesť, ktorá sa poskytuje jednorazovo, musí byť primeraná zistenému poškodeniu na zdraví, priebehu liečenia alebo odstraňovaniu jeho následkov. Sadzby bodového hodnotenia za bolesť sú ustanovené v prílohe č. 1 k zákonu v I. a III. časti. Nakoľko v praxi sa vyskytujú prípady, kedy konkrétne poškodenie na zdraví nie je uvedené v prílohe č. 1 k zákonu, za účelom odškodnenia aj takéhoto poškodenia zdravia, zákon v § 3 ods. 3 umožňuje použiť metódu „porovnania“. Uvedeným postupom sa konkrétne poškodenie zdravia ohodnotí sadzbou určenou pre iné poškodenie na zdraví, ktoré z hľadiska

bolesti má obdobný charakter ako hodnotené poškodenie zdravia. Na „porovnanie“ možno použiť len príslušné položky a sadzby uvedené pre poškodenia na hodnotenie bolesti, a nie položky a sadzby, určené pre hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia, u ktorých suma bodov vychádza z iných kritérií, ako pri hodnotení bolesti.

Príklad: Roztrhnutie močovodov možno zaradiť do položky 99 – roztrhnutie močového mechúra s nevyhnutnou operáciou.

V zmysle § 3 ods. 4 zákona ak sa po skončení liečenia vykoná v súvislosti s poškodením na zdraví operačný výkon, ktorý sa pôvodne nepredpokladal, poškodený má nárok na ďalšiu náhradu za bolesť ako za poškodenie na zdraví, s ktorým možno tento operačný výkon z hľadiska bolesti najlepšie porovnať. V súvislosti s problematikou poskytovania ďalšej náhrady za bolesť pri vyňatí osteosyntetického materiálu, je vhodné poukázať na rozdielnosť právnej úpravy pred 1. augustom 2004 a po tomto dni. Na rozdiel od právnej úpravy účinnej do 31. júla 2004, ktorá umožňovala za vyňatie osteosyntetického materiálu uhradiť ďalšie odškodnenie bolesti, od 1. augusta 2004 ďalšie odškodnenie bolesti patrí poškodenému len v prípade, že zákrok sa nepredpokladal. V tomto prípade sa môže, ale nemusí vybratie osteosyntetického materiálu predpokladať (v individuálnych prípadoch sa osteosyntetický materiál nemusí extrahovať). Na základe uvedeného možno v individuálnych opodstatnených prípadoch po vybratí osteosyntetického materiálu poskytnúť ďalšiu náhradu za bolesť za poškodenie na zdraví, rovnajúce sa hlbkej rane končatiny chirurgicky ošetrenej, a to v rozsahu: Horná končatina (položka 115) 10 – 15 bodov, Dolná končatina (položka 162) 10 – 15 bodov, alebo ako rozsiahlejšia incízia (položka 239) 15 – 35 bodov.

Zásady pre hodnotenie bolesti sú uvedené v § 9 zákona. Posudzujúci lekár pri hodnotení bolesti podľa sadzieb ustanovených v prílohe, pri určovaní bodového hodnotenia hodnotí akútnu fázu bolesti. Pri chorobách z povolania sa hodnotenie vzťahuje na akútnu formu ochorenia, ak v prílohe č. 1 v III. časti nie je ustanovené inak. Ak je sadzba bodového hodnotenia za bolesť ustanovená rozpätím bodov, pri hodnotení sa prihliada na rozsah a spôsob poškodenia na zdraví, jeho závažnosť a priebeh liečenia vrátane náročnosti liečenia a na vzniknuté komplikácie. Pri ľahšom alebo kratšom priebehu liečenia bolesti sa použije počet bodov pri dolnej hranici rozpätia bodov a pri ťažšom alebo dlhšom priebehu liečenia sa použije počet bodov pri hornej hranici rozpätia bodov. Pri popáleninách sa prihliada v rámci rozpätia bodov na ich umiestnenie a pôvod.

Príklad: Položka 78 - Stlačenie hrudníka s úrazovou asfyxiou (dusením), počet bodov 100 – 260. Dolná hranica bodového ohodnotenia sa použije v prípade ľahkej krátkotrvajúcej asfyxie, vyššia až najvyššia hranica bodového ohodnotenia sa použije pri závažnej asfyxii, ktorá si vyžiadala dlhodobejšiu liečbu, až nutnosť podporného dýchania.

Príklad: V prípade krvácania do mozgu úrazového pôvodu, položka 226 (85-340 bodov), použiť dolnú hranicu pri dokázanom krvácaní do mozgu pomocou CT vyšetrenia a neprítomnosti neurologickej symptomatológie. Pri rozsiahlejších krvácaniach s dokázanou neurologickou symptomatológiou (poruchy inervácie mozgových nervov, hemiparézy) zvoliť podľa stupňa poškodenia strednú alebo hornú hranicu bodového hodnotenia.

Podľa § 9 ods. 4 zákona ak v ustanovených sadzbach nie je uvedená neúplná zlomenina, v takom prípade sa použije počet bodov za úplnú zlomeninu znížený až o jednu tretinu.

Príklad: *Neúplnú zlomeninu jablčka zaradíme do položky 193 a -zlomenina jablčka bez posunutia úlomkov, t.j. 55 bodov a znížená o 1/3.*

Príklad: *V prípade nalomenia rebier (neúplná zlomenina, fisúra, tenká lomná línia) použiť položku 81. Zlomenina rebier podľa počtu fisúr, neúplných zlomenín a znížiť bodovú hodnotu o 1/3.*

Dôležitým inštitútom reflektujúcim na závažnejšie prípady, resp. komplikácie vzniknuté pri liečení, je zvýšenie bodového hodnotenia bolesti upravené v § 9 ods. 5 zákona. Bodové hodnotenie bolesti sa v zmysle uvedeného zvýši až o polovicu, ak

- a) vznikla infekcia rany okrem tetanu; bodové hodnotenie bolesti možno zvýšiť len v súvislosti s ranou, ktorej čas liečenia sa infekciou predĺžil,
- b) poškodenie na zdraví vyžadovalo bolestivejší spôsob liečenia alebo pri liečení nastali komplikácie,
- c) povaha poškodenia na zdraví si vyžiadala operačný výkon, pričom za operačný výkon sa nepovažuje injekcia, punkcia kĺbu, hrudníka a abscesu, infúzia a transfúzia; toto zvýšenie sa nevzťahuje na operačný výkon, ak je zahrnutý v sadzbe pre príslušné poškodenie na zdraví.

Príklad: *Ohodnotenie zlomeniny jedného rebra s dislokáciou (položka 81 a – zlomenina jedného rebra) je vhodné zvýšiť o polovicu podľa § 9 ods. 5 písm. b) zákona.*

Pri súbehu vyššie uvedených dôvodov možno hodnotiť bolesť najviac do výšky dvojnásobku ustanovenej sadzby. Keďže bolesť za každé poškodenie na zdraví sa hodnotí osobitne a uvedená zásada sa týka aj zvýšenia bodového hodnotenia, aj súbeh dôvodov, uvedených v písm. a) až c), na účely zvýšenia hodnotenia bolesti o dvojnásobok, sa musí týkať jedného a toho istého poškodenia na zdraví (tej istej položky). Nie je teda správny, aj keď v praxi často zaužívaný postup, ak posudzujúci lekár zvýši hodnotenie bolesti o polovicu resp. o dvojnásobok v celkovom posudku pre všetky položky naraz, pričom nie je zrejmé, či boli splnené podmienky stanovené zákonom. Na splnenie podmienky súbehu dôvodov, kedy je možné zvýšiť hodnotenie bolesti na dvojnásobok, je potrebné, aby pri jednotlivom poškodení na zdraví existovali aspoň dva dôvody uvedené v písm. a) až c). Predmetné zvýšenie hodnotenia bolesti možno uplatniť bez ohľadu na to, či pri konkrétnej položke bola použitá horná alebo dolná hranica možného rozpätia.

V zmysle § 9 ods. 7 zákona ak poškodený utrpel súčasne viac poškodení na zdraví, hodnotí sa bolesť za každé poškodenie na zdraví osobitne a bodové hodnotenia sa sčítavajú. Ak sa však viac poškodení na zdraví vzťahuje na ten istý orgán alebo končatinu, nesmie súčet bodového hodnotenia prekročiť bodové hodnotenie za anatomickú alebo funkčnú stratu orgánu alebo končatiny.

Príklad: Posudzovaný utrpel zlomeninu jedného článku jedného prsta liečenú operáciou – položka 156 d = 40 bodov, zlomeninu viacerých článkov ďalšieho jedného prsta liečenú operáciou – položka 157 c = 65 bodov a zlomeninu niekoľkých zápästných kostí – položka 152 = 80 bodov, spolu 185 bodov, ale exartikulácia (odňatie) končatiny v ramennom kĺbe v položke 159a je 150 bodov. Celkové hodnotenie bolesti pre hornú končatinu teda v základnej sadzbe nesmie prekročiť 150 bodov.

Ustanovenie § 9 ods. 7 zákona vo vzťahu k § 9 ods. 5 a 6 sa vzťahuje len na základnú sadzbu. Z uvedeného vyplýva, že v súlade s § 9 ods. 5 a 6 zákona pri viacerých poškodeniach na zdraví, týkajúcich sa jedného orgánu alebo končatiny, len zvýšenie hodnotenia bolesti môže presahovať základnú sadzbu, určenú za anatomicкую alebo funkčnú stratu orgánu alebo končatiny.

Podľa § 9 ods. 8 zákona ak je poškodenie na zdraví už svojimi znakmi zahrnuté v položke iného poškodenia na zdraví, bolesť za takéto poškodenie na zdraví sa nehodnotí osobitne.

Príklad: Otvorenú zlomeninu tela stehnovej kosti vyhodnotiť v položke 189 d). Samostatne nehodnotiť v položkách 162. Hlboká rana dolnej končatiny chirurgicky ošetrená (10-15), 163. Natrhnutie väčšieho svalu (15-25) a 165. Pretrhnutie väčšieho svalu alebo šľachy. Anatomické štruktúry boli síce porušené (koža, podkožie, svaly, kosť, cievy), ale išlo o poškodenie, ktoré vzniklo pri jednom poranení.

Hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia

Podľa § 2 ods. 2 zákona, sťaženie spoločenského uplatnenia je stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh. Tak ako v prípade hodnotenia bolesti, aj hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia vychádza zo zásady objektívnosti. Podľa § 4 ods. 1 zákona, náhrada za SSU, ktorá sa poskytuje jednorazovo, musí byť primeraná povahe následkov a ich predpokladanému vývoju, a to v rozsahu, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti. Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia sú ustanovené v prílohe č. 1 v II. a IV. časti. Rovnako ako v prípade hodnotenia bolesti, je metóda „porovnania“ možná aj v prípade hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia. Konkrétne poškodenie zdravia sa ohodnotí sadzbou, určenou pre iné poškodenie na zdraví, ktoré z hľadiska sťaženia spoločenského uplatnenia má obdobný charakter ako hodnotené poškodenie zdravia. Z ustanovenia § 4 ods. 3 vyplýva, že na „porovnanie“ sa uplatňuje to poškodenie na zdraví, s ktorým možno hodnotené poškodenie najlepšie porovnať z hľadiska sťaženia spoločenského uplatnenia. Z uvedeného vyplýva, že na „porovnanie“ možno použiť len príslušné sadzby uvedené pre poškodenia na zdraví pri hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia, a nie položky a sadzby, určené pre hodnotenie bolesti, u ktorých suma bodov vychádza z iných kritérií.

Príklad: Úplné priečne prerušenie krčnej miechy sa v bodovom hodnotení nenachádza, preto sa používa hodnotenie podľa položky 307. Kvadruplégia (2 600), v čom je zahrnuté okrem straty pohyblivosti všetkých štyroch končatín, aj porucha citlivosti, porucha zvieracov.

Podľa § 4 ods. 4 zákona, ak sa poškodenému už poskytla náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia a vzniklo také zhoršenie následkov, ktorých vývoj sa pri pôvodnom hodnotení následkov nepredpokladal, poškodený má nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške ustanovenej v § 10 ods. 7. Ten uvádza, že pri hodnotení následkov, ktorých vývoj sa pri pôvodnom hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia nepredpokladal, hodnotenie sa vykoná novým lekárske posudkom; v lekárske posudku sa z bodového hodnotenia, ktoré zodpovedá zdravotnému stavu poškodeného po zhoršení následkov, odpočíta bodové hodnotenie určené pôvodne vydaným lekárske posudkom.

Príklad: Po úraze mozgu – komóci bol stav vyhodnotený po jednom roku v položke 252. Postkomočný syndróm podľa rozsahu a závažnosti príznakov (65-260), ale v ďalšom období psychiatrickým a psychologickým vyšetrením boli dokázané zmeny osobnosti viazané na úraz, preto bolo potrebné prehodnotiť následky podľa položky 253. Vážne mozgové alebo duševné poruchy po ťažkom poranení hlavy (260-1 560). Týka sa to najmä úrazov, pri ktorých dochádza k difúznemu axonálnemu poškodeniu mozgového tkaniva, s následným postupným rozvojom organických zmien osobnosti dokázaných psychologickým vyšetrením.

Príklad: položka 253 – Vážne mozgové alebo duševné poruchy po ťažkom poranení hlavy, počet bodov 260 – 1560. Prvé bodové hodnotenie za sťažené spoločenské uplatnenie po úraze hlavy bolo v dôsledku stredne ťažkého organického psychosyndrómu ohodnotené 260 bodmi. V ďalšom priebehu došlo až k rozvoju ťažkej posttraumatickej demencie, teda počet bodov môže byť až 1560.

Zásady pre hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia sú uvedené v § 10 zákona. Posudzujúci lekár pri určovaní bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia podľa sadzieb uvedených v prílohe, hodnotí závažnosť poškodenia na zdraví a predpokladaný vývoj následkov. Pri chorobách z povolania sa posúdenie vzťahuje na chronickú formu ochorenia, ak v prílohe č. 1 v IV. časti nie je ustanovené inak. Ak následky možno napraviť alebo zmierniť jednoduchým a bežným lekárske výkonom, posudzujúci lekár odporučí poškodenému takýto výkon.

Bodové hodnotenie za sťaženie spoločenského uplatnenia môže v zmysle § 10 ods. 4 zákona, posudzujúci lekár primerane zvýšiť až na dvojnásobok vzhľadom na obmedzenie alebo stratu možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti, ktorú mal vo veku, v ktorom utrpel poškodenie na zdraví. Posudzujúci lekár prihliada aj na stanovisko poškodeného k zákroku odporúčanému v prípade, ak následky možno napraviť alebo zmierniť jednoduchým a bežným lekárske výkonom. Za účelom objektívnosti posúdenia sťaženia spoločenského uplatnenia uvedenej v § 4 ods. 1 zákona, v lekárske posudku je opodstatnenosť uvedeného zvýšenia potrebné náležite zdôvodniť a konkretizovať. Absencia zdôvodnenia uvedeného zvýšenia v posudku je dôvodom na vznik pochybnosti o správnosti bodového hodnotenia na účely poskytnutia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia,

ktorá musí byť primeraná povahe následkov a ich predpokladanému vývoju, a to v rozsahu, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti.

Ak je sadzba bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia ustanovená rozpätím bodov, pri hodnotení sa prihliada aj na to, do akej miery jednotlivé následky spolu súvisia alebo sú už v sebe obsiahnuté. Ak možno očakávať priaznivý vývoj vzhľadom na intenzitu alebo trvanie následkov, použije sa počet bodov pri dolnej hranici rozpätia.

Ak vznikli následky v orgáne alebo končatine, ktorých funkcia sa porušila predchádzajúcimi vrodenými alebo získanými zmenami zdravotného stavu, hodnotia sa len následky, ktoré vznikli v súvislosti s posudzovaným poškodením na zdraví alebo ktoré viedli k podstatnému zhoršeniu predchádzajúcich zmien zdravotného stavu. Ak nemožno stav zmien zdravotného stavu pred posudzovaným poškodením na zdraví presne zistiť, nesmie pri hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia počet bodov prekročiť tri štvrtiny ustanovenej sadzby.

Príklad: *Posudzovaný s Bechterevovou chorobou stredného stupňa, utrpel úraz hrudníka a pľúc, následkom čoho došlo k ťažkému obmedzeniu hybnosti hrudníka a zrástom pľúc – položka 300, počet bodov 200 – 300. Nakoľko ale už Bechterevovou chorobou bola hybnosť hrudníka obmedzená, určíme maximálne $\frac{3}{4}$ určenej sadzby).*

Príklad: *Stav po úraze chrčtice, s dokázanou ťažkou poruchou funkcie, pomocnými vyšetreniami (CT a NMR) dokázaným poškodením medzistavcovej platničky a následným koreňovým dráždením sa vyhodnocuje v položke 304. písm. f). Na CT a NMR však boli dokázané ťažké degeneratívne zmeny na telách stavcov, ktoré nesúvisia s úrazom, pretože ich vývoj trvá viac ako dva roky, v takomto prípade je medicínsky odôvodnené redukovať navrhovaný počet bodov a určiť $\frac{3}{4}$ ustanovenej sadzby.*

Príklad: *Stav po úraze hlavy (kopnutie zvieraťom pri ošetrovaní) s diagnostikovanými zmenami osobnosti ako stav po úraze, ale ak v predchorobí boli zistené príznaky psychických porúch, resp. alkoholizmus v anamnéze je v takom prípade odôvodnené zníženie navrhovaného počtu bodov a určiť $\frac{3}{4}$ ustanovenej sadzby.*

Ustanovenia § 9 ods. 7 a 8 zákona, ktoré upravujú zásady hodnotenia bolesti, sa vzťahujú aj na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia. Z uvedeného vyplýva, že v súlade s § 9 ods. 7 zákona, ak poškodený utrpel súčasne viac poškodení na zdraví, hodnotí sa sťaženie spoločenského uplatnenia za každé poškodenie na zdraví osobitne a bodové hodnotenia sa sčítavajú. Ak sa však viac poškodení na zdraví vzťahuje na ten istý orgán alebo končatinu, nesmie súčet bodového hodnotenia prekročiť bodové hodnotenie za anatomickú alebo funkčnú stratu orgánu alebo končatiny.

Príklad: *Stav po zlomenine tela (diafýza) ramennej kosti vpravo, pri súčasnom odtrhnutí dvojhlavého svalu ramena (m. biceps brachii), ktoré má za následok stuhnutie ramenného a lakťového kĺbu, hodnotené podľa položky 325 a) s počtom 450, obrna ramenného (n.axillaris) nervu hodnotené v položke 381, s počtom bodov 450 a obmedzená pronácia a supinácia predlaktia ťažkého stupňa, položka 338 c), s počtom bodov 150 a obmedzenie*

pohyblivosti lakťového kĺbu ťažkého stupňa, položka 335 c) s počtom bodov 180. Spolu 1 230 bodov. Z dôvodov, že amputačná strata pravej hornej končatiny v ramennom kĺbe alebo medzi lakťovým a ramenným kĺbom je určená počtom bodov 900, uvedené bodové hodnotenie presahuje amputačnú stratu hornej končatiny. Pri kontrole bodového hodnotenia posudkový lekár obmedzí hodnotu 1 230 bodov na hodnotu 900 bodov.

Vychádzajúc z ustanovenia § 9 ods. 8 zákona, ak je poškodenie na zdraví už svojimi znakmi zahrnuté v položke iného poškodenia na zdraví, bolesť za takéto poškodenie na zdraví sa nehodnotí osobitne.

Príklad: *Následky po poranení tvárového nervu (n. facialis - VII. hlavový nerv) vyhodnotiť v položke 257 a nehodnotiť oddelene vytekanie slín z úst (položka 259), alebo poklesnuté očné viečko (položka 279)*

Príklad: *Pri strate zraku na jednom oku stav vyhodnotiť v položke 269 (0-1 800) a nehodnotiť v položkách 271. a 272.*

Príklad: *Stav po tracheotómii s trvale zavedenou kanylou (500-700), položka 299. Preto strata hlasu pri tomto poškodení nemôže byť vyhodnotená aj v položke 296 a),b),c) a ani v položke 298. Zúženie hrtanu a),b),c).*

Nevyhnutnou podmienkou na objektívne posúdenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia na účely ich odškodnenia, je v prvom rade odborné medicínske špecifikovanie konkrétnych poškodení zdravia v súlade so štandardnými diagnostickými postupmi a následne ich náležité zaradenie v príslušných položkách podľa prílohy č. 1 k zákonu, v súlade so zásadami, uvedenými v zákone. Len za splnenia oboch vyššie uvedených podmienok možno hodnotenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia považovať za správne a teda v súlade so zákonom.

JUDr. Milan Kučo
a MUDr. Jolana Zlatošová,
odbor lekárskej posudkovej činnosti
Sociálna poisťovňa-ústredie

Co řekl Ústavní soud ČR v oblasti důchodového systému ČR a jaká opatření jsou navržena

Základním právním předpisem, který upravuje problematiku důchodového pojištění v České republice, je zákon číslo 155/1995 Sb., v platném znění, který upravuje zejména účast na důchodovém pojištění, přiznávání jednotlivých druhů důchodů¹⁾ a definuje konstrukci výpočtu příslušeného důchodu.

Ústavní soud ČR svým nálezem Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. 3. 2010 zrušil dnem 30. 9. 2011 ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, kdy se ve svém nálezu zabýval mírou solidarity a výší ekvivalence v českém důchodovém systému.

Ústavní soud tak vytkl vysokou míru solidarity a nízkou ekvivalenci. Konstatoval, že s pojištěním se musí jako s pojištěním zacházet, nikoli jako s daní a nelze tak aplikovat konstrukci, že čím vyšší vyměřovací základ či placené pojistné, tím nižší důchod v relativním vyjádření (v %). Právo na přiměřené hmotné zabezpečení (čl. 30, odst. 1 Listiny) musí být rovněž v souladu s naplněním principu rovnosti (čl. 1 Listiny). Nadměrná příjmová solidarita vytváří bariéry v důchodovém systému. Pojistné je poté vnímáno spíše jako daň, která je povinná, nenávratná, neekvivalentní a snižuje tak motivaci platit či setrvat na trhu práce. Ústavní soud dále konstatoval, že solidarita má své hranice. Nemůže mít natolik vychýlenou podobu, aby ji ti, které postihuje, pocítovali jako nepříjemnou, neproporcionální, nebo dokonce nespravedlivou a odňali ji svůj tichý souhlas. Dále konstatuje, že přiměřenost je třeba chápat jako neurčitý právní pojem. Výrazem kritéria přiměřenosti je mezinárodně používané srovnávací měřítko tzv. individuálního náhradového poměru příjmově typizovaného jedince, kdy mezinárodní smlouvy nevyžadují stejný relativní náhradový poměr a tím připouští solidaritu, ale tím nelze úplně rezignovat na obdobnou míru individuálních náhradových poměrů jedinců. Je povinností zákonodárce transparentně vyjádřit poměr solidarity a ekvivalence, toto rozdělení nesmí být libovolné. Absencí prvku ekvivalence pak systém ztrácí svou právní povahu, přestává být pojištěním a nabývá povahy daně.

Na základě těchto a dalších argumentů Ústavní soud zrušil dnem 30. 9. 2011 § 15 důchodového pojištění, který stanovuje tzv. redukční hranice²⁾, které mají svou významnou úlohu právě při výpočtu konkrétní výše důchodu, kdy pomocí těchto hranic dochází k rozmělnění výše důchodu a jejich aplikací tak klesá individuální náhradový poměr (tj. přiznaný důchod k předdůchodovému příjmu konkrétního žadatele o důchod).

Jakou výši řádného starobního důchodu generuje dnešní důchodový systém, ukazuje níže uvedená tabulka s modelovými výpočty. Do výpočtu vstupují hrubé výdělků, které podléhaly platbě sociálního pojištění, z let 1986 až 2010. Od roku 1991 jsou výdělků pro daný rok v příslušné výši platné minimální mzdy a tzv. všeobecného vyměřovacího základu, který lze ztotožnit přibližně s výší průměrné mzdy. Modelový výpočet pro r. 2011 tak ukazuje vysokou míru solidarity a nízkou ekvivalenci. U nízkopříjmových jedinců (1 násobek minimální mzdy, tj. 1 x MM) je přiznaný řádný starobní důchod o cca 40 % vyšší než čistý předdůchodový

¹⁾ starobní, invalidní, vdovský a vdovecký, sirotčí

²⁾ pro rok 2011 platí redukční hranice takto: 1. RH 11 000 Kč, 2. RH 28 200 Kč. Tzv. osobní vyměřovací základ (§ 16 z. č. 155/1995 Sb.) se do 1. RH započítává v plné výši (=100 %), nad 1. RH do výše 2. RH se započítává 30 % a nad 2. RH se započítává již pouze 10 %.

příjem. S výší příjmu³⁾ se poté tento poměr výrazně snižuje. K vysoké solidaritě v důchodovém systému společně s nízkou ekvivalencí lze uvést, že na druhé straně u nízkopříjmových jedinců zabraňuje taková konstrukce k šíření chudoby v důchodu.

Varianta: Muž, doba pojištění 45 let (1 rok důchodového pojištění = 1,5 %

z VZ - po redukci), odchod do řádného starobního důchodu

v r. 2011 do 29. 9. 2011 vč. V letech 1986 - 1990 vyloučená doba 51 dnů.

Položka výpočtu	1 x MM	2 x MM	1 x VVZ	2 x VVZ
45 let, 1 rok = 1,5 %, z VZ	0,675	0,675	0,675	0,675
OVZ - před redukcí	12 552	19 375	25 630	45 529
VZ - po redukci	11 466	13 513	15 389	17 893
Základní výměra	2 230	2 230	2 230	2 230
Procentní výměra (0,675 x VZ)	7 740	9 122	10 388	12 078
Úhrnná výše důchodu (pro odchod do důchodu v roce 2011 do 29. 9. 2011)	9 970	11 352	12 618	14 308

OVZ - osobní vyměřovací základ před použitím redukčních hranic pro r. 2011

VZ - vyměřovací základ. OVZ po redukci dle platných redukčních hranic.

MM - minimální mzda. VVZ - všeobecný vyměřovací základ (cca průměrná mzda).

Hrubá měsíční výše předdůchodového příjmu	8 000	16 000	25 000	50 000
Základ daně (HM x 1,34)	10 800	21 500	33 500	67 000
Daň 15 % ze základu daně	1 620	3 225	5 025	10 050
Sleva na dani - pouze na poplatníka	1 970	1 970	1 970	1 970
Daň po slevě (v případě "-", pak 0)	0	1 255	3 055	8 080
ZP zaměstnance (4,5 %)	360	720	1 125	2 250
SP zaměstnance (6,5 % - pouze DP)	520	1 040	1 625	3 250
Čistá předdůchodová měsíční mzda	7 120	12 985	19 195	36 420

Individuální náhradový poměr (úhrnná výše důchodu/čistá předdůchodová měsíční mzda)	140,022%	87,424%	65,736%	39,286%
--	-----------------	----------------	----------------	----------------

Ve věci úpravy výpočtu důchodů je projednáván v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR návrh, který upravuje zejména následující: postupné změny v redukčních hranicích (od 30. 9. 2011), jejich výši a zápočet do tzv. osobního vyměřovacího základu, ze kterého se poté vypočítává konkrétní výše důchodu. Dále se navrhuje soustavné zvyšování statutárního důchodového věku dle zvyšující se střední délky života. Navrhuje se postupně zvyšovat hranice pro odchod do důchodu z dnešních 65 let na 67 let a to pro muže i ženy (bez ohledu

³⁾ VVZ – všeobecný vyměřovací základ, odpovídá cca průměrné mzdě. 1 x VVZ – jednonásobek VVZ (=průměrné mzdy), 2 x VVZ – dvojnásobek všeobecného vyměřovacího základu (=cca dvojnásobek průměrné mzdy)

na počet vychovaných dětí). Této hranice dosáhnou ročníky narození od roku 1977 včetně. Nově se tak dále navrhuje, že u pojištěnců narozených po roce 1977 se důchodový věk stanoví tak, že se k věku 67 let přičte takový počet měsíců, který odpovídá dvojnásobku rozdílu mezi rokem narození pojištěnce a rokem 1977. Věk pro odchod do důchodu by se tak měl automaticky postupně prodlužovat pro ročníky 1978 a mladší. Z toho vyplývá, že pro osoby narozené např. v roce 2011 by měl platit věk pro odchod do řádného starobního důchodu 72 let + 8 měsíců (pro muže i ženy⁴⁾). Systém by měl být nastaven tak, že lidé budou důchod pobírat v cca 20 let.

Stropy pro placení pojištění by tak měly zůstat zachovány na dnešní úrovni, tj. 48 násobek průměrné mzdy (4 násobek průměrné mzdy v měsíci).

V oblasti rozhodného období, ze kterého se důchod počítá, je navrženo, aby do výpočtu důchodu vstupovaly celoživotní příjmy, které daná osoba dosáhne po roce, ve kterém dosáhne věku 18 let.

Redukční hranice (RH) by se dle návrhu (v porovnání se současným stavem) měly změnit postupně a to takto:

Od 30. 9. 2011 - 31. 12. 2014	Od 1. 1. 2015	Nyní (do 30. 9. 2011)
1. RH na úrovni 44 % PM	44 % PM	cca 45 % PM
2. RH na úrovni 116 % PM	400 % PM	cca 116 % PM
3. RH na úrovni 400 % PM	0	není

PM – průměrná mzda

Dle návrhu lze příslušné výše RH pro období od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2014 určit. První RH by měla činit 10 886 Kč, druhá RH 28 698 Kč a třetí RH by měla být ve výši 98 957 Kč.

Zápočet jednotlivých RH do osobního vyměřovacího základu bude probíhat dle návrhu postupně a to takto:

Pro období 30. 9. 2011 - 31. 12. 2011	Zápočet
1. RH 10 886 Kč	100%
2. RH 28 698 Kč	29%
3. RH 98 957 Kč	13%
nad 3. RH	10%

⁴⁾ $(2 * [2011 - 1977] = 68 \text{ měsíců, tj. } 5 \text{ let a } 8 \text{ měsíců. Důchodový věk pak bude činit: } 67 + 5 \text{ let a } 8 \text{ měsíců, tj. } 72 \text{ a } 8 \text{ měsíců})$

Zápočet do	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Od roku 2015	Nyní (do 30. 9. 2011)
1. RH	100%	100%	100%	100%	100%
2. RH	28%	27%	26%	26%	30%
3. RH	16%	19%	22%	x	10%
nad 3. RH	8%	6%	3%	x	10%

Pokud bych na výše uvedený model aplikoval uvedený návrh, tak pak by výpočty pro období od 30. 9. 2011 do 31. 12. 2011 vypadaly následovně:

	OVZ před redukcí	VZ po redukcí	% výměra	Základní výměra	Důchod celkem
1 x MM	12 552	11 370	7 675	2 230	9 905
2 x MM	19 375	13 348	9 010	2 230	11 240
1 x VVZ	25 630	15 162	10 235	2 230	12 465
2 x VVZ	45 529	18 240	12 312	2 230	14 542

Porovnání výše řádného starobního důchodu mezi současně platným systémem a navrženými změnami ukazuje níže uvedená tabulka. Z výsledků je tak patrné, že u nízkopříjemových jedinců dojde k mírnému snížení výše důchodu a to ve prospěch vysocepříjemových jedinců, což je v souladu s Nálezem ÚS (=snížení solidarity a zvýšení ekvivalence uvnitř systému).

REKAPITULACE	1 x MM	2 x MM	1 x VVZ	2 x VVZ
- celkový důchod do 30. 9. 2011	9 970	11 352	12 618	14 308
- celkový důchod od 30. 9. - 31.12. 2011	9 905	11 240	12 465	14 542
ROZDÍL	-65	-112	-153	234

Nový individuální náhradový poměr (nová úhrnná výše důchodu/čistá předdůchodová měsíční mzda)	139,115%	86,561%	64,939%	39,929%
--	-----------------	----------------	----------------	----------------

Níže uvedená tabulka zobrazuje výsledky pro případ, že by na výpočet důchodu v roce 2011 byl aplikován cílový stav v oblasti RH a jejich výše i zápočtu, který naběhne až od ledna 2015. Důchody nízkopříjemových jedinců budou nižší, na druhé straně důchody vysocepříjemových jedinců budou vyšší, čímž se snižuje solidarita v systému a současně se zvyšuje zmíněná ekvivalence.

Teoretický propočet na cílový stav od 1. 1. 2015 s parametry výpočtu pro r. 2011

1. RH 44 % PM = 10 886 Kč ---- zápočet 100 %	OVZ před redukci	VZ po redukci	% výměra	Základní výměra	Důchod celkem
2. RH 400 % PM = 98 957 Kč -- zápočet 26 %					
1 x MM	12 552	11 320	7 641	2 230	9 871
2 x MM	19 375	13 094	8 839	2 230	11 069
1 x VVZ	25 630	14 720	9 936	2 230	12 166
2 x VVZ	45 529	19 894	13 429	2 230	15 659

Z návrhu vyplývá, že od roku 2015 bude existovat maximální důchod, který bude z průběžného systému vyplácen. V navržených parametrech pro cílový stav (rok 2015, s parametry RH pro rok 2011 současně) lze maximální důchod vyčíslit na výši 25 035 Kč (vč. tzv. základní výměry, která nyní činí 2 230 Kč, při době pojištění 45 let, kdy 1 rok doby pojištění se rovná 1,5 % z redukovaného vyměřovacího základu).

Závěrem je nutné připomenout a upozornit, že výše uvedené modelové výpočty vycházejí zatím pouze z návrhu, který se v současné době projednává. Na konečnou podobu navrhovaných změn je proto třeba ještě vyčkat.

Ing. Jiří Vopátek, Ph.D.
odborný asistent
na Fakultě managementu
Vysoké školy ekonomické v Praze

Zdroje:

Nález ÚS Pl. ÚS 8/07

Zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., v platném znění

Návrh novely zákona o důchodovém pojištění č. 155/1995, v platném znění

Vlastní modelové výpočty

Medzinárodné poradenské dni vo Viedni medzi Slovenskou republikou, Rakúskou republikou a Spolkovou republikou Nemecko

V utorok a v stredu dňa 10. a 11. mája 2011 sa vo Viedni uskutočnili už pravidelne sa konajúce medzinárodné poradenské dni medzi Slovenskou republikou, Rakúskou republikou a Spolkovou republikou Nemecko, pričom po prvýkrát malo toto podujatie trilaterálny charakter. Touto iniciatívou zúčastnené strany bezprostredne reagovali aj na nedávne otvorenie pracovného trhu. Vzhľadom na neustále narastajúci počet slovenských občanov pracujúcich v Rakúskej republike na základe živnostenského oprávnenia, a to najmä v oblasti poskytovania opatrovateľských služieb, sa oproti predchádzajúcim poradenským dňom okrem Sociálnej poisťovne, nemeckej Deutsche Rentenversicherung a rakúskej Pensionsversicherungsanstalt na nich zúčastnila a svoje odborné poradenstvo poskytla aj rakúska Sozialversicherungsanstalt der gewerblichen Wirtschaft, príslušná práve pre sociálne poistenie samostatne zárobkovo činných osôb. Klienti tak mali možnosť získať na jedinom mieste ucelené a cenné informácie o dôchodkovom poistení od nositeľov poistenia troch štátov.

Odborní poradcovia vytvorili dve pracovné skupiny a k dispozícii bolo aj bezplatné tlmočenie. O poradenstvo prejavili záujem nielen poistenci v preddôchodkovom veku, ale aj mnohí mladí ľudia aktívne sa zaujímajúci o svoju situáciu v oblasti sociálneho poistenia a odvodových povinnostiach v kontexte medzinárodných vzťahov. Poistencov zaujímali najmä informácie o nárokoch na dôchodkové dávky, dôchodkovom veku, povinnostiach voči nositeľom poistenia a stave individuálneho účtu.

Na podujatí sa zúčastnilo viac ako 20 klientov, ktorí boli poistení podľa slovenských právnych predpisov a súčasne získali doby dôchodkového poistenia v Rakúsku alebo v Nemecku. Iba niekoľko poistencov bolo poistených súčasne v troch štátoch. Poradenstvo sa však takmer výlučne dotýkalo slovensko-rakúskych poistencov a v tomto ohľade badať nárast záujmu oproti doteraz uskutočnenými bilaterálnymi podujatiami medzi Slovenskou a Rakúskou republikou. Všetci klienti získali požadované informácie a podujatie možno považovať za úspešné. Napriek očakávanému vyššiemu záujmu z dôvodu účasti nositeľov troch štátov sa stretlo u poistencov s veľmi pozitívnymi ohlasmi. Účasť zo strany slovensko-nemeckých poistencov bola do značnej miery ovplyvnená najmä nedávnymi medzinárodnými poradenskými dňami medzi Slovenskou republikou a Spolkovou republikou Nemecko v Bratislave a v Stuttgarte, kde možnosť získať informácie využilo spolu až niekoľko sto klientov. Výraznejší záujem slovenských občanov sa preto očakáva počas jesenných poradenských dní, plánovaných na 15. a 16. novembra 2011, ktoré sa už uskutočnia v domácom prostredí v Bratislave a hostiteľskou inštitúciou bude Sociálna poisťovňa. Po tomto podujatí zúčastnené strany zvažia aj možnosť pokračovať v trilaterálnych poradenských dňoch alebo využiť znova bilaterálny charakter.

Mgr. Adrián Terek,
oddelenie záležitostí EÚ a zahraničných vzťahov,
Sociálna poisťovňa - ústredie